

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	3	3	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	4
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester

1059

POLITICAL SCIENCE (In all Mediums)

Paper-Indian Politics

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :- (1) Question No. I is compulsory.

(2) Attempt **one** question from each Unit. Each question carries **18** marks.

I. Do any **nine** of the following in about **10-15** words each :

- (1) Write down any four weaknesses of party system in India.
- (2) What is Bahujan Samaj ? Who is the founder of Bahujan Samaj Party ?
- (3) Write down any four impacts of regional Political Parties on Indian Politics.
- (4) Write down any four functions of Election Commission.
- (5) Write down names of National Political Parties in India.
- (6) Write down names of any four Student Unions in India.
- (7) What do you mean by Hung Parliament ?
- (8) What is Communalism ?

- (9) Explain the four main determining factors of India's Foreign Policy.
- (10) What do you mean by 'Panchsheel' ?
- (11) Give the expanded forms of NAM, SAARC, IMF and WB.
- (12) Give any four suggestions for electoral reforms in India.
- (13) Give four arguments against reservation.
- (14) What is the nature of India's Policy of non-alignment ?
- (15) Write down four impacts of Regionalism on Indian Politics.

9×2=18

UNIT-I

- II. Write down the characteristics of Party System in India. 18

OR

- III. Discuss the ideology, support base and Political performance of BJP. 18

UNIT-II

- IV. Critically evaluate the role of Pressure Groups in India. 18

OR

- V. Describe the composition, powers and position of Election Commission in India. 18

UNIT-III

- VI. What do you mean by Caste ? What is the impact of caste on Indian Politics ? 18

OR

- VII. How religion affects politics in India ? Give suggestions to minimize the effects of religion. 18

UNIT-IV

VIII. Discuss the basic principles of Indian Foreign Policy. 18

OR

IX. Write down an essay on India's role in non-aligned movement.

18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) प्रश्न संख्या I अनिवार्य है।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न के 18 अंक हैं।

I. निम्न में से कोई नौ प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 10-15 शब्दों में दो :

- (1) भारतीय दल प्रणाली की चार कमजोरियां लिखिए।
- (2) बहुजन समाज क्या है ? बहुजन समाज पार्टी के जन्मदाता कौन हैं ?
- (3) भारतीय राजनीति पर क्षेत्रीय राजनीतिक दलों के चार प्रभाव लिखिए।
- (4) चुनाव कमीशन के कोई चार कार्य लिखिए।
- (5) भारत में राष्ट्रीय राजनीतिक दलों के नाम लिखिए।
- (6) भारत में चार विद्यार्थी संघों के नाम लिखो।
- (7) त्रिशंकु संसद से आपका क्या भाव है ?
- (8) साम्प्रदायिकतावाद क्या है ?
- (9) भारतीय विदेश नीति के चार मुख्य निर्धारक तत्वों का वर्णन कीजिए।

- (10) 'पंचशील' से आपका क्या भाव है ?
- (11) NAM, SAARC, IMF और WB के पूरे नाम बताइए।
- (12) भारत में चुनाव सुधार के लिए चार सुझाव दीजिए।
- (13) आरक्षण के विरुद्ध चार तर्क दीजिए।
- (14) भारत की गुट निरपेक्षता की नीति का स्वरूप क्या है ?
- (15) भारतीय राजनीति पर क्षेत्रवाद के चार प्रभाव लिखो। $9 \times 2 = 18$

यूनिट-I

- II. भारत में दल प्रणाली की विशेषताएं लिखिए। 18

अथवा

- III. भारतीय जनता पार्टी की विचारधारा, समर्थन आधार और राजनीतिक कारगुजारी का वर्णन कीजिए। 18

यूनिट-II

- IV. भारत में दबाव समूहों की भूमिका का आलोचनात्मक विश्लेषण कीजिए। 18

अथवा

- V. भारत में चुनाव कमीशन की रचना, शक्तियों और स्थिति का वर्णन कीजिए। 18

यूनिट-III

- VI. जाति से आपका क्या अभिप्राय है ? जाति का भारतीय राजनीति पर क्या प्रभाव है ? 18

अथवा

- VII. भारत में धर्म राजनीति को कैसे प्रभावित करता है ? धर्म के प्रभाव को कम करने के लिए सुझाव दीजिए। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

VIII. ਭਾਰਤੀਯ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤਿ ਕੇ ਸੁਖਯ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਜ਼ਿਏ। 18

ਅਥਵਾ

IX. ਭਾਰਤ ਕੀ ਗੁਟ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਅੰਦੋਲਨ ਸੇਂ ਭੂਮਿਕਾ ਪਰ ਏਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਏ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

I. ਨਿਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 10-15 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ :

- (1) ਭਾਰਤੀ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਲਿਖੋ।
- (2) ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਕੀ ਹੈ ? ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਮਦਾਤਾ ਕੌਣ ਹਨ ?
- (3) ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।
- (4) ਚੌਣ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕੰਮ ਲਿਖੋ।
- (5) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (6) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (7) ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੂ ਸੰਸਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (8) ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕਤਾਵਾਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

(9) ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਿਰਧਾਰਕ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

(10) 'ਪੰਚਸ਼ੀਲ' ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(11) NAM, SAARC, IMF ਅਤੇ WB ਦੇ ਪੂਰੇ ਰੂਪ ਲਿਖੋ।

(12) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਲਈ ਚਾਰ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉ।

(13) ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰ ਤਰਕ ਦਿਉ।

(14) ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੁਟ-ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ?

(15) ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਖੇਤਰਵਾਦ ਦੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ। $9 \times 2 = 18$

ਯੂਨਿਟ-I

II. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ। 18

ਜਾਂ

III. ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਸਮਰਥਨ ਆਧਾਰ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

IV. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਬਾਉ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 18

ਜਾਂ

V. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

VI. ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਜਾਤੀ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ? 18

ਜਾਂ

VII. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

VIII. ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 18

ਜਾਂ

IX. ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੁਟ ਨਿਰਲੇਪ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 18